

MEĐUNARODNA POLICIJSKA SARADNJA U BORBI PROTIV NASILJA NA FUDBALSKIM UTAKMICAMA

Bojan Janković, MA
Kriminalističko-policijska akademija, Beograd
doc. dr Saša Milojević
Kriminalističko-policijska akademija, Beograd

Apstrakt: Uprkos svim uložnim naporima i sredstvima tokom poslednjih decenija da se on suzbije, čini se da fudbalski huliganizam i dalje, u različitim oblicima i varijacijama, u zavisnosti od države, predstavlja ozbiljan društveni problem. Države i međunarodne organizacije su se poslednjih godina usaglasile da u rešavanju ovog problema moraju više da se koriste preventivne strategije, a jedan njihov segment je i intezivna međunarodna policijska saradnja. Речник - Прикажи детаљни речник U radu se objašnjava zbog čega je ona značajna, koji su oblici međunarodne saradnje i načini na koji se ona ostvaruje. Da bi se ona sprovedla neophodna je razmena blagovremenih i adekvatnih informacija o navijačima, tako da se u radu razmatraju vrste informacija koje se razmenjuju, kao i rokovi njihovog dostavljanja. Takođe, dat je prikaz sprovođenja međunarodne policijske saradnje za konkretnu fudbalsku utakmicu, odnosno određeni fudbalski turnir, posebno kroz fazu pripreme za saradnju i fazu neposredne saradnje tokom održavanja navedenog događaja.

Ključne reči: huliganizam, međunarodna saradnja, policija, fudbal.

Uvod

Kada se u široj javnosti govori o nasilju koje se dešava na sportskim priredbama, prvenstveno se ono najviše vezuje za fudbal. Da se nasilje najviše vezuje za fudbalske terene pokazalo je i donošenje Evropska konvencije o nasilju i nedoličnom ponašanju gledalaca na sportskim priredbama, posebno na fudbalskim utakmicama¹. Konvencija se odnosi na sprečavanje nasilja na svim sportskim manifestacijama, ali je posebno prepoznala problem nasilja na fudbalskim utakmicama koje je najizraženije, što se vidi iz samog njenog naziva. U Srbiji se nasilje na sportskim priredbama pojavljuje početkom devedesetih godina 20. veka, i to upravo na fudbalskim utakmicama. Nasilje je i danas prvenstveno vezano za fudbalske utakmice. Poslednjih nekoliko godina, nasilje koje su izazvali fudbalski huligani, dolazi u žižu javnosti zbog nastupanja posebno teških posledica.² Iako poslednji statistički pokazatelji ukazuju na pozitivne tendencije vezane za bezbednost održavanja sportskih takmičenja, Srbija je po parametrima još uvek daleko od ostalih evropskih država u ovoj oblasti. U Republici Srbiji ne postoje posebne evidencije u kojima se evidentira isključivo nasilje na fudbalskim utakmicama, već MUP Republike Srbije obrađuje statistički podatke koje su vezani za nasilje na svim sportskim priredbama, ali je očigledno da se najveći broj nasilnih događaja može vezati za fudbalske utakmice. Prema uporednim podacima podacima MUP-a Republike Srbije za 2010 i 2009. godinu, u Srbiji je održano je 44.748

¹ Službeni list SFRJ-Međunarodni ugovori, br. 9/90, od 01.03.1990. godine.

² Najdrastičniji primeri predstavljaju kada je ubijen francuski državljanin Bris Taton 17.09.2009. godine, pre utakmice fudbalskih timova Partizana i Tuluza, kao i nasilničko ponašanje srpskih navijača 12.10.2010. godine u Đenovi, na utakmici fudbalskih reprezentacija Italije i Srbije.

sportskih skupova što je nešto iznad njihovog broja u 2009. godini (43.692), ali je broj slučajeva ozbiljnijeg narušavanja javnog reda na ovim skupovima smanjen za oko 20% (sa 130 na 102). U 2010. godini nije bilo slučajeva nasilničkog ponašanja navijača sa smrtnom posledicom, a broj povređenih lica smanjen je za oko 40% (sa 192 na 119). Broj intervencija policije prilikom održavanja sportskih skupova je sličan u obe godine (110:111), dok je broj krivičnih dela izvršenih nad policijskim službenicima zaduženim za bezbednost sportskih manifestacija smanjen gotovo za polovinu (sa 40 na 23), a broj povređenih policijskih službenika prilikom intervencija za 65% (sa 45 na 16). Registrovano je povećanje napada na sportske sudije (sa 75 na 100), a zbog narušavanja javnog reda, prekinut je isti broj sportskih priredbi kao i u 2010. godini (69).³

Zahtevi i očekivanja UEFA-e

Tokom posete Fudbalskom savezu Srbije, maja 2011. godine, čelnici svetske i evropske fudbalske organizacije su naglasile činjenicu da Srbija, kao i još nekoliko evropskih država, ima veliki problem sa fudbalskim huliganizmom. Takođe, srpskim domaćinima je naglašeno da ukoliko ne reše navedeni gorući problem ne mogu očekivati pozitivne reakcije evropske fudbalske organizacije, odnosno Srbija će biti izbrisana sa svetske i evropske fudbalske mape i biće isključena iz svih međunarodnih fudbalskih, klupskih i reprezentativnih, međunarodnih takmičenja. Srbiji je ostavljen veoma kratak rok za poboljšanje situacije u ovoj oblasti. Zadatke koje Srbija mora da ispuni u narednih šest meseci izneo je lično predsednik UEFA-e Mišel Platini, i one bi se podelili na primenu pravnih mera i primenu bezbednosnih i sigurnosnih mera:

Primena pravnih mera:

1. Striktna primena Zakona o sprečavanju nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama;
2. Stroge kazne i efikasan i brz krivični postupak protiv izgređenika;
3. Donošenje Zakona o fizičko-tehničkom obezbeđenju i redarima, koji će definisati ulogu, odgovornost i obuku redara;
4. Razvoj efektivnog sistema zabrana dolaska huligana na stadione;
5. Zabrane putovanja koje će sprečiti izgređenike da uđu ili napuste zemlju, i

Razvoj protokola za efektivnu međunarodnu policijsku saradnju i razmenu informacija

Primena bezbednosnih i sigurnosnih mera:

1. Formiranje nacionalnog fudbalskog policijskog centra, gde bi se slivale sve informacije vezane za bezbednost i u okviru kojeg bi bio koordinisan rad svih bezbednosnih struktura;
2. Bolji trening programi za policiju i redare;
3. Integrisani pristup policiji, obezbeđenju i redarima;
4. Efikasna nacionalna baza podataka sa poznatim izgređencima;
5. Stimulisane preventive nasilja, obaveze rada policije i kreiranje bolje komunikacije između policije i navijača;
6. Standardna upotreba policijskih spotera i pripadnika obaveštajne službe;

³ Izveštaj o radu MUP-a Republike Srbije za 2010. godinu.

7. Ublažavanje policijskog stila - jačanje prijateljskih navijača, i

8. Poboljšana kvaliteta stadionske infrastrukture i operacija.⁴

Kao što se vidi iz predloženih mera UEFA-e najveći broj predloženih mera se zasniva na proaktivnom pristupu rešavanja problema huliganizma, u koje se ubraja i **razvoj protokola za efektivnu međunarodnu policijsku saradnju i razmenu informacija**. UEFA je prihvatila naučna saznanja do kojih se došlo putem više naučnih istraživanja koja su pokazala da proaktivno delovanje svih subjekata, a preventivno policije, pri suprostavljanju huliganizmu, daje mnogo efikasnije i prihvatljivije rezultate.⁵ Jedno od istraživanja je pokazalo da postoji određena grupa faktora koji doprinose da stepen nasilja na fudbalskim utakmicama bude niskog inteziteta ili da ga uopšte ne bude. Na sledećem dijagramu su prikazani faktori koji doprinose smanjenju nasilja na fudbalskim utakmicama.

Slika 1. Faktori koji doprinose niskom intezitetu narušavanja javnog reda na međunarodnim fudbalskim utakmicama⁶

Kao što se moglo primetiti navedeno je osam faktora koji doprinose niskom intezitetu narušavanja javnog reda, među kojima je i visok stepen međunarodne policijske saradnje. Svi navedeni faktori ne mogu se svrstati u istu grupu, ali takođe se ne može napraviti potpuna gradacija od najvažnijih ka onima koji su manje bitni. Može se samo samo konstatovati da je stepen međunarodne policijske saradnje jedan od bitnijih faktora koji doprinosi da do nasilja ne dođe. Negativan primer kada ovaj faktor nije bio uzet u obzir jeste prilikom incidenta 2010. godine na stadionu „Luidi Ferari“ u Đenovi,

4 Mišel Platini: Srbiji treba fudbalska policija!, <http://sportservis.name/wsw/index.php?p=71&ni=22495>, 17.05.2011.

5 Opširnije Adang O., Brown E., Policing Football in Europe, Politie academie Apeldoorn, 2008.

6 Adang O., Clifford S., End of Award Report Crowd dynamics, policing and 'hooliganism' at 'Euro2004' Grant reference: RES-000-23-0617, http://www.esrc.ac.uk/Image/Crowd_Dynamics_Hooliganism_tcm11-9419.pdf, str. 5., 11.03.2011.

na fudbalskoj utakmici između reprezentacija Italije i Srbije, koji su izazvali srpski huligani, usled koje je došlo do prekida utakmice i nereda na ulicama grada. Sigurno bi bilo drugačije da je prilikom planiranja obezbeđenja ove utakmice uzet ozbiljnije u razmatranje ovaj faktor, jer bi tada bila smanjena mogućnost nastajanja nasilja na stadionu u u samom gradu.

Značaj i oblici međunarodne policijske saradnje

Sposobnost određene policijske organizacije, zemlje organizatora fudbalske utakmice, da se uspešno suprostavi fudbalskom huliganizmu umnogome zavisi od podrške koje će dobiti od drugih inostranih policijskih organizacija, kako iz zemalja iz kojih dolaze gostujući navijači, tako i iz drugih država koje imaju informacije ili iskustva u organizaciji međunarodnih utakmica. Tačnije, međunarodna policijska saradnja može pomoći u obezbeđivanju pune bezbednosti događaja, putem aktivnosti kako domaćih policijskih snaga, tako i inostranih, gde pri tom svako od njih ima specifični stepen odgovornosti. Normalno, prvenstveni nosilac policijskih aktivnosti jesu domaće policijske jedinice, ali i inostrane policije su odgovorne za pružanje informacija, izradu analize rizika svojih navijača, kao i druge načine pružanja pomoći domaćim snagama. Obim aktivnosti stranih policijskih ekipa za određenu fudbalsku manifestaciju određuje se u konsultacijama između policijskih organizacija.⁷ Veličina inostranih policijskih snaga koje se angažuje neće biti uvek ista, odnosno zavisi će od analize rizika koje nose sa sobom gostujući navijači. Međunarodna policijska saradnja obično započinje zahtevom za pružanje pomoći zemlje domaćina, blagovremeno upućene preko nadležnog ministarstva za unutrašnje poslove. U Evropskoj uniji je predviđeno da takav zahtev mora da se uputi najmanje tri nedelje pre određene međunarodne fudbalske utakmice, a u zavisnosti od stepena procenjenog rizika za tu utakmicu rok bi trebao da bude i duži, a za međunarodne fudbalske turnire taj rok je ograničen na najmanje 16 nedelja pre početka.⁸ Pored toga što mora da bude blagovremen, u zahtevu mora da bude preciziran obim podrške i sastav policijskih snaga koje su potrebne za ispomoc.

Uspostavljanje međunarodne policijske saradnje na planu suprostavljanja huliganizma ima dva ključna cilja. Prvo, poboljšanje razmene iskustava između država, odnosno njihovih policijskih organizacija u cilju uspostavljanja zajedničkih standarda bezbednosti i održavanju javnog reda. Drugo, cilj je unapređenje saradnje između država, posebno u razmeni informacija o navijačima, njihovom kretanju i klasifikovanju navijača na one koji su rizični i na one koji to nisu. Da bi se ovi ciljevi ostvarili odlukom Saveta EU iz 2002. godine⁹ predloženo je svakoj članici da osnuje Nacionalnu kancelariju za razmenu informacija o bezbednosti fudbalskih takmičenja (NFIP) koja će biti nadležna za saradnju prilikom organizacije događaja koji uključuju više od jedne države EU. U preporukama UEFE, koje su već navedene u uvodnom delu teksta, zahtevano je osnivanje ovakve kancelarije i u Republici Srbiji, radi uspešnije borbe protiv huliganizma.

⁷ Adang O., Cuvelier C., Policing Euro 2000 International police co-operation, information management and police deployment, Police Academy of the Netherlands, Apeldoorn, 2001, str. 21.

⁸ Council Resolution concerning an updated handbook with recommendations for international police cooperation and measures to prevent and control violence and disturbances in connection with football matches with an international dimension, in which at least one Member State is involved, Official Journal of the European Union (2010/C 165/01), str. 15.

⁹ Council decision of 25 April 2002, concerning security in connection with football matches with an international dimension, Official Journal of the European Union (2002/348/JHA).

Međunarodna policijska saradnja na terenu može se odvijati na nekoliko načina, u zavisnosti od prirode skupa koji se organizuje i potrebama policije zemlje domaćina, i odvija se u nekoliko pravaca:

1. prikupljanje i razmena obaveštajnih podataka o navijačima;
2. izviđanje, uočavanje i dužnost pratnje (operativni policijski nadzor navijača od početka njihovog putovanja, za vreme utakmice i nakon završetka utakmice-spotting);
3. stavljanje navijača pod policijsku kontrolu, i
4. komunikacije sa navijačima.¹⁰

Pored međunarodne policijske saradnje za konkretnu fudbalsku utakmicu, ona se može odvijati i u kontinuitetu, ne vezano za određeni fudbalski događaj, putem razmene kadrova, ili učestvovanjem celokupnih policijskih jedinica za uspostavljanje narušenog javnog reda u zajedničkim vežbama, pokretanjem zajedničkih seminara ili konferencija policijskih jedinica različitih zemalja. Primer takvih seminara, u kome je učestvovalo nekoliko policijskih jedinica iz različitih evropskih država je radionica koju je organizovala Evropska komisija, marta 2011. godine u Beogradu sa temom „Radionica o suočavanju sa fudbalskim huliganima i policijske taktike na fudbalskim utakmicama“. Radionica je prvenstveno bila namenjena pripadnicima srpske Žandarmerije u nameri da se upoznaju sa novim trendovima o tehnikama rešavanja konfliktnih situacija u različitim situacijama povezenim sa nasiljem na fudbalskim utakmicama.¹¹ Cilj takvih međunarodnih policijskih seminara je razmena iskustava u primeni policijskih taktika, kao i podsticanje njenih učesnika da u svojim zemljama pokrenu donošenje novih podzakonskih propisa koji će podržati nacionalni napor da se stane na put ovakvom vidu nasilja. Pored seminara i vežbi, još jedan način saradnje se može organizovati na način da pripadnici inostranih policijskih snaga prisustvuju određenim fudbalskim utakmicama na kojima će posmatrati organizaciju i aktivnost policijskih jedinica na terenu kao i ponašanje i rekaciju domaćih navijača.

Pripreme za saradnju

Da bi se u potpunosti ostvarila međunarodna policijska saradnja neophodno je izvršiti adekvatne pripreme za njeno sprovođenje. U pripremama moraju da učestvuju, kako zemlja domaćin, tako i druge zemlje, recimo zemlje tranzita navijača, kao i one države koje poseduju određene obaveštajne podatke o navijačima ili druge značajne informacije o organizaciji sportskog događaja. Nosilac navedenih priprema svakako treba da bude zemlja organizator fudbalske utakmice ali obaveze imaju i druge države. Obaveze drugih država se sastoje u prikupljanju i blagovremenom dostavljanju obaveštajnih podataka, kontroli navijača na svojoj teritoriji, kao i pripremi svojih timova koji će biti upućeni na ispomoc u zemlju domaćina. Međutim, da bi se uspešno izvršile sve pripreme mora postojati stalni dijalog između država, putem posebnih telefonskih linija, održavanjem sastanaka, konferencija i radnih poseta.

Zemlja domaćin mora da izvrši adekvatne pripreme za međunarodnu policijsku saradnju na centralnom nivou, ali takođe i na lokalnom nivou (gradovi i regije gde

¹⁰ Council Resolution of 4 December 2006 concerning an updated handbook with recommendations for international police cooperation and measures to prevent and control violence and disturbances in connection with football matches with an international dimension, in which at least one Member State is involved, Official Journal C 322, 29/12/2006 P. 0001 – 0039.

¹¹ Workshop on Dealing with football hooliganism/police tactics at football games, http://ec.europa.eu/enlargement/taix/dyn/taix-events/detail_en.jsp?EventID=44284, 01.04.2011. Konferencija je trebala da se održi u vremenu od 22.02. do 25.02.2011. godine, ali je zbog tehničkih problema održana marta 2011. godine.

se održavaju fudbalske utakmice). U tom smislu moraju se organizovati radne posete inostranih policijskih timova, iz država sa kojima će biti uspostavljena policijska saradnja, u cilju razmene obaveštajnih podataka ali i radi uspostavljanja adekvatnih kontakata i neposrednog upoznavanja učesnika. Radne posete su veoma važan faktor za upoznavanje radne okoline u kojima će boravite inostrane delegacije. Tokom tih poseta uspostavljaju se formalni i neformalni kontakti koji mogu doprineti uspešnoj međunarodnoj policijskoj saradnji. Cilj poseta je da se na centralnom nivou te delegacije upoznaju sa policijskim sistemom određene države, rukovodiocima policijske organizacije i sa radom Nacionalne kancelarije za razmenu informacija o bezbednosti fudbalskih takmičenja (NFIP), ali takođe je cilj i poseta gradovima u kojima će se odigravati fudbalske utakmice, u nameri da se upoznaju sa lokalnim policijskim rukovodiocima i drugim policijskim službenicima sa kojima će ostvariti saradnju, upoznavanje sa stadionima gde će se odigravati utakmice, kao i sa samim gradom održavanja fudbalske utakmice.

Ovakav vid priprema bio je primenjen na nekoliko većih fudbalskih takmičenja i navedene posete pokazale su se kao velika prednost ka daljoj uspešnoj policijskoj saradnji. Prilikom tih poseta, pored informacija koje su dobile od domaćina, inostrane policijske delegacije često su nosile opremu za snimanje i obradu podataka (kamere, fotoaparati, računari) i na licu mesta prikupljali neophodne dodatne informacije.¹²

Pokretanje međunarodne policijske saradnje je zadatak zemlje domaćina koja organizuje fudbalsku utakmicu. Ministar nadležan za unutrašnje poslove mora da uputi zvaničan zahtev za uspostavljanje policijske saradnje, ukoliko policija zemlje organizatora proceni da je inostrana pomoć neophodna. Zahtev za međunarodnu policijsku saradnju neophodno je uputiti na vreme kako bi inostrane policijske organizacije mogle da izvrše blagovremene pripreme. U skladu sa *Priručnikom sa preporukama za međunarodnu policijsku saradnju i mere za sprečavanje i kontrolu nasilja i nereda na fudbalskim utakmicama sa međunarodnom dimenzijom, u kojima je uključena najmanje jedna država članica Evropske unije*, predviđeno je da takav zahtev mora da se dostavi drugoj zemlji najmanje 16 nedelja pre održavanja fudbalskog turnira, a najmanje tri nedelje pre pojedinačne međunarodne fudbalske utakmice.¹³ Zahtev će biti upućen i onim državama za koje se proceni da mogu pomoći policiji zemlje organizatora. Procena da li inostrane policijske organizacije mogu pružiti adekvatnu pomoć treba razmotriti kroz nekoliko faktora: profesionalno iskustvo u vezi sa fudbalskim nasiljem, posredovanje informacija o stepenu rizika navijača, mogućnost obezbeđivanja adekvatnih operativnih informacija i dr. Inostrane policije moraju postupiti po zahtevu, prvenstveno u pružanju analize rizika o navijačima iz država iz koje dolaze. Analiza rizika mora biti dostavljena najmanje dve nedelje pre održavanja fudbalske utakmice ili najmanje osam nedelja pre održavanja fudbalskog turnira, sa svim procenama iz oblasti na koje se odnosi međunarodna policijska saradnja: prikupljanje i razmena obaveštajnih podataka o navijačima; izviđanje, uočavanje i dužnost pratnje (operativni policijski nadzor navijača od početka njihovog putovanja, za vreme utakmice i nakon završetka utakmice- spotting); stavljanje navijača pod policijsku kontrolu, i komunikacije sa navijačima. Analiza rizika može pomoći da se utvrdi u kojoj oblasti može najbolje da se ostvari me-

12 Adang O., Cuvelier C., Policing Euro 2000 International police co-operation, information management and police deployment, Police Academy of the Netherlands, Apeldoorn, 2001, str. 21.

13 Prvu verziju tog priručnika Savet evropske unije je doneo 21.06.1999. godine, pod nazivom „Priručnik za međunarodnu policijsku saradnju i mere za sprečavanje i kontrolu nasilničkog ponašanja povezanim sa međunarodnim fudbalskim mečevima“. Sledeći priručnik, iz 2001. godine, nosio je naziv „Priručnik sa preporukama za međunarodnu policijsku saradnju i mere za sprečavanje i kontrolu nasilja i nereda na fudbalskim utakmicama sa međunarodnom dimenzijom, u kojima je uključena najmanje jedna država članica Evropske unije. Unapredene verzije priručnika pod istim nazivom su donete 4.12.2006. i 3.06.2010. godine.

đunarodna policijska saradnja. Na upućeni zahtev, zemlja koja treba da pruži pomoć i podršku mora da se u odgovoru izjasni u kojoj meri je sposobna da ispuni zahteve i u kojoj od navedenih oblasti međunarodne pomoći.

Saradnja u toku fudbalskg meča ili takmičenja

Saradnja između policija različitih država tokom određene fudbalske utakmice ili fudbalskog prvenstva se može odvijati na nekoliko nivoa. Najviši nivo saradnje se odvija između Nacionalnih kancelarija za razmenu informacija o bezbednosti fudbalskih takmičenja (NFIP), između kojih se razmenjuju sve novo pristigle informacije koje su interesantne za bezbedno odvijanje jedne fudbalske manifestacije. Jedan deo razmene informacija se odvija i preko inostranih policijskih oficira za vezu koji se mogu nalaziti u štabu policije domaćina, a drugi, na nižem nivou, preko policijskih oficira koji se u žargonu nazivaju "osmatračići" (Spotters), čija je uloga praćenje ponašanja i kretanja svojih navijača, od trenutka njihovog okupljanja, prelaska državne granice i njihovog kretanja u inostranstvu i prosleđivanje informacija policijskim štabovima. Pored inostranih "osmatračića" potrebno je da i policija zemlje domaćina ima svoje "osmatračiće" za svoje navijače. Inostrani policijski timovi nisu nikad samostalni već su oni dopunjeni domaćim policijskim snagama sa kojima uspostavljaju neposrednu saradnju. Da bi se uspešno odvijala saradnja između inostranih i domaćih policijskih snaga neophodno je odrediti koje će poslove obavljati pojedini policijski službenici, kako bi se uspešno uspostavila i realizovala međunarodna policijska saradnja. Inostrane policijske delegacije, upućene kao ispomoć u državu koja organizuje međunarodnu fudbalsku utakmicu ili turnir mogu biti različitog sastava, u zavisnosti kako je dogovoreno na pripremnim sastancima. Upućene delegacije mogu biti sastavljene od vođe delegacije, oficira za vezu, "osmatračića" (spotters), operativnog koordinatora, a u zavisnosti od situacije delegacije mogu biti i šireg sastava.

Vođa delegacije inostranog policijskog tima je u svakom pogledu lider, u znanju, posedovanju veština, ponašanju, policajac sa velikim iskustvom u međunarodnoj policijskoj saradnji. On mora biti obučen na polju strateških, taktičkih i operativnih tehnika u pogledu obezbeđenja javnih skupova, a posebno fudbalskih utakmica. Vođa delegacije treba da ima visoke moralne i lične kvalitete i da bude primer drugim pripadnicima inostranih policijskih timova. On mora da pokazuje fleksibilnost u radu u različitim okolnostima, nezavisno da li je u pitanju redovna situacija, ili je trenutak kada se radi pod velikim pritiskom. Mora da poseduje veštinu komunikacije kako bi na konstruktivan način mogao da se uklopi bez većih problema u inostranu policijsku organizaciju i subkulturu.

Kao što je već navedeno **oficir za vezu** iz svake zemlje ima zadatak da obezbedi protok informacija između štaba zemlje domaćina i matične zemlje. On je u stalnoj vezi sa timovima osmatračića od kojih dobija informacije sa terena, ali i sa vođom delegacije od kojeg dobija strateške informacije. Poželjno je da oficir za vezu bude policajac sa iskustvom u oblasti međunarodne policijske saradnje, sa dobrom veštinom komunikacije i određenim statusom koji mu dozvoljava da konsultuje sve relevantne izvore u svojoj zemlji. Od njega se očekuje da budu kreativan u traženju rešenja za dobijanje specifičnih informacija i da u svakom trenutku pronađe alternativne izvore informacija. Oficir za vezu je policajac od koga se očekuje da prikupi, obradi i prezentuje visoko kvalitetne informacije.

Danas, jedan od glavnih metoda putem kojih policija dolazi do informacija o navijačima jeste korišćenje policijskih službenika koji se u žargonu nazivaju „osmatračići“

(**spotters**). Oni mogu veoma mnogo pomoći zemlji organizatora određene fudbalske utakmice jer im dostavljaju informacije iz prve ruke, sa terena, iz neposrednog kontakta sa navijačima. Sistem „osmatrača“ je zamišljen da svaki policijski službenik koji obavlja tu delatnost bude povezan za određeni klub. Njegov zadatak je da identifikuje i nadgleda huligane određenog kluba, pogotovo kada putuju na gostujuće utakmice. Ovi službenici ostvaruju bliske veze sa svojim lokalnim klubovima, sa vođama navijačkih grupa, kao i sa registrovanim huliganima. Oni bi policijskim snagama zemlje organizatora mogli da pomognu na veoma kreativan način, u okviru pravnih normi određene države. „Osmatrača“ moraju da karakterišu objektivnost i tolerantni stav nego kod bilo kojeg drugog policajca. Posebno je važno da poseduje veštine neophodne da se održi komunikacija u svim okolnostima i veštine za uspostavljanje, razvoj i održavanje kontakata na raznim društvenim nivoima. On bi u svom radu morao da se uzdrži od bilo koje aktivnosti koja bi na bilo koji način ugrozila njegov kredibilitet ili fizički integritet, njega ili drugih policajaca. To je policajac koji poseduje specijalizovana znanja o navijačima, njihovim navikama i običajima, koji poseduje podatke o identitetu, posebno rizičnih navijača, o taktikama i strategijama koje navijači pojedinih klubova preduzimaju. Njegov primarni zadatak je da sakuplja i dostavlja relevantne obaveštajne podatke kako bi se sprečilo nasilje na fudbalskim utakmicama. Sekundarni zadatak je da ako do nasilja dođe on pruži pomoć policijskim i sudskim organima u identifikaciji osumnjičenih i obezbeđenju dokaza protiv izazivača nasilja.

Uloga **operativnog koordinatora** u inostranoj delegaciji je da koordinira sva operativna potupanja na terenu i da obezbedi kontakte između policajaca koji se nalaze na terenu i oficira za vezu koji se nalazi u štabu zemlje organizatora. Takođe, on ima ulogu da uspostavi vezu između inostranih policijskih timova na terenu sa lokalnim policijskim snagama zemlje domaćina. On mora biti u stalnom kontaktu sa vođom delegacije i da sa njim koordinira sva postupanja inostranog tima.

Zemlja domaćin treba maksimalno da iskoristi podršku koju dobija od inostrane policijske delegacije. Ali pre toga organizatori moraju da inostranim policijskim timovima obezbede adekvatne uslove za njihov boravak i rad. To se pre svega misli na ličnu bezbednost inostranih delegacija, obezbeđenje adekvatnih informacija koje su im neophodne za rad, po potrebi obezbeđenje prevodioca, domaćih policijskih oficira za vezu, komunikacione opreme, smeštajnih kapaciteta i dr.

Razmena informacija

Razmena informacija o huliganizmu između država je od izuzetne važnosti u borbi protiv nasilja povezanim sa fudbalskim utakmicama. Kao što je već napomenuto, odlukom Saveta EU iz 2002. godine predloženo je svakoj članici da osnuje Nacionalnu kancelariju za razmenu informacija o bezbednosti fudbalskih takmičenja (NFIP). Odlukom nije preporučeno kako bi takva kancelarija organizaciono trebalo da izgleda, već je način njenog uređenje ostavljeno da uredi svaka država za sebe. Njihovo osnivanje u svakoj državi je neophodno kako bi se olakšala međunarodna policijska saradnja na ovom problemu. Kancelarija svake države bi u svakom trenutku morala da poseduje ažurirane analize rizika navijača fudbalskih klubova i reprezentacije, kako bi u svakom trenutku, ne efikasan način mogla da odgovori na zahtev drugih država za dostavljanje relevantnih informacija o navijačima, kao i lične podatke o visoko rizičnim navijačima, huliganima.¹⁴ Odluka iz 2002. dopunjena je 2007. godine, kada je dogovoreno da svaka

¹⁴ „Rizični navijači su poznata ili nepoznata lica koja mogu predstavljati potencijalni rizik za narušavanje javnog red ili asocijalna ponašanja na fudbalskim utakmicama ili u vezi njih, bez obzira da li su ona planirana ili su spontano

članica svojoj kancelariji omogućiti pristup različitim bazama podataka o „rizičnim“ licima koje se uglavnom nalaze u posedu ministarstva unutrašnjih poslova, te da se države članice postaraju da kancelarije započnu razmenjivati analize kritičnih situacija koje su se desile na do tada održanim takmičenjima i, najzad, da svaka kancelarija mora da izrađuje listu preporuka (generalizovanu iz dotadašnjih iskustava), koju će potom učiniti dostupnu partnerima putem Internet prezentacije kancelarije ili preko zahteva.¹⁵ U poslednjim preporukama UEFE, upućenim prema Republici Srbiji, takodje je ukazana potreba za osnivanje ovakve kancelarije, koja bi bila sastavni deo Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije.

Prilikom razmene obaveštajnih podataka mora se napraviti razlika između opštih i ličnih podataka. Prva grupa informacija bi se odnosila na one koje definišu događaj u svim njegovim dimenzijama, sa posebnom pažnjom na bezbednost i bezbednosne rizike (strateške informacije), informacije koje pomažu policijskim službenicima u pravljenu analize rizika (operativne informacije) i informacije koje pomažu da se adekvatno odgovori na sve bezbednosne probleme koji se javu u toku događaja (taktičke informacije). Lični podaci se odnose na informacije o pojedincima za koje se pretpostavlja da mogu predstavljati potencijalni rizik za bezbednost održavanja događaja. One mogu da sadrže podatke o pojedincima koji su prethodno izazvali nasilje ili nereda ili su učestvovali u njima, a povezani sa fudbalskim utakmicama.

Informacije se mogu razmenjivati pre, tokom i nakon događaja. Te tri faze ne moraju uvek da budu strogo odvojene. Pre odigravanja događaja, zadatak NFIP zemlje organizatora je da na strateškom nivou formuliše i uputi jednoj ili više državama zahtev za dobijanje informacija o navijačima, koje će da sadrže analizu rizika navijača i druge relevantne informacije vezane za bezbednost održavanja manifestacije, kao i opis pretnji koje ugrožavaju sportsku priredbu. Na operativnom nivou, NFIP države koja dostavlja informacije treba da dostavi tačne i pravovremene informacije o kretanjima navijača kako rizičnih, tako i onih koji nisu rizični, o prodaji karata i o drugim relevantnim informacijama. Država koja poseduje relevantne informacije o navijačima mora da ih dostavi drugim zemljama i ako ne postoji zahtev za prikupljanje podataka. Tokom samog održavanja fudbalskog takmičenja NFIP organizatora može zahtevati potvrdu informacija koje su prethodno dostavljene, kao i zahtev za ažuriranje analize rizika. Država organizator mora da dostavi informacije o povratku navijača kojima je ulazak u zemlju zabranjen ili su proterani, zemljama porekla ili tranzita. Nakon događaja država organizator mora drugim zemljama da dostavi informacije o ponašanju navijača tako da bi države porekla mogle da ažuriraju analize rizika o navijačima pojedinih fudbalskih klubova ili reprezentacije, kao i detalje o eventualnim incidentima u kojima su učestvovali ili su ih izazvali gostujući navijači.

Zaključna razmatranja

Iz svega napred navedenog može se zaključiti da uspešna međunarodna policijska saradnja može doprineti prevenciji navijačkog nasilja i kontroli ponašanja navijača na fudbalskim stadionima. Kao što je rečeno može, jer nastajanju nasilja doprinese i

nastala. Navijači koji nisu rizični su poznata ili nepoznata lica koji ne predstavljaju rizik za nastajanje nasilja ili nereda na fudbalskim utakmicama ili u vezi njih, bez obzira da li su ona planirana ili su spontana nastala.“ Council Resolution concerning an updated handbook with recommendations for international police cooperation and measures to prevent and control violence and disturbances in connection with football matches with an international dimension, in which at least one Member State is involved, Official Journal of the European Union (2006/C 322/01), str. 18.

¹⁵ Savković M., Đorđević S., Na putu prevencije nasilja na sportskim priredbama: predlog regionalnog okvira saradnje, Beogradski centar za bezbednosnu politiku, Beograd, 2010., str. 20.

drugi faktori koji su navedeni u uvodnim izlaganjima. Poslednjih godina smo svedoci proaktivnog pristupa policije ovom problemu. Deo proaktivnog pristupa je i međunarodna policijska saradnja. Preduslov za uspostavljanje i uspešno odvijanje je osnivanje Nacionalnih kancelarija za razmenu informacija o bezbednosti fudbalskih takmičenja (NFIP). I ako se Republika Srbija već dve decenije suočava sa navedenim problemom, do sada se nije razmišljalo u pravcu osnivanja NFIA, a pri tom je očigledno da postoji potreba za njenim postojanjem. Republika Srbija je poslednjim potezima UEFA-e primorana da u veoma kratkom roku osnuje ovakvu kancelariju, i ako je bila u mogućnosti da pre toga samostalno i bez pritiska sama to uradi. Poslednje informacije govore da je, zaključkom Vlade Srbije od 05.05.2011. godine, doneta odluka da se u okviru MUP-a Republike Srbije, u Upravi policije, osnuje posebno Odeljenje za praćenje i sprečavanje nasilja na sportskim priredbama, koje će predstavljati srpski NFIP. Međutim, i pored toga što je doneta formalna odluka da se kancelarija osnuje, rok od šest meseci, koje je UEFA-a postavila, za njeno osnivanje i uspostavljanje efektivne međunarodne policijske saradnje je veoma kratak. Da li će Srbija u tome uspeti? Može se samo pretpostaviti da je taj period dovoljan samo da se pripreme i usvoje neophodni pravni akti i ustanovi organizacija kancelarije, kao da se ona tehnički opremi, ali dug je period koji će proći do prvih vidljivih rezultata. Ova kancelarija i međunarodna policijska saradnja je jedan od uslova koji će verovatno biti postavljen i za ulazak Srbije u Evropsku uniju, kojoj Srbija teži. Jedan od glavnih uslova za ulazak bilo koje države u EU je uspešna kontrola kriminaliteta, a huliganizam predstavlja jedan od njegovih oblika. Definitivno je ispred Srbije u ovoj oblasti veliki posao, koje ne može samo policija da nosi na leđima. Međunarodna policijska saradnja je samo jedan od segmenata koji mogu doprineti uspešnijoj borbi protiv huliganizma. Ostali delovi društva se moraju uključiti u ovo borbu, porodice, škole, a u ovom kritičnom trenutku pre svega sudstvo, sa efikasnim rešavanjem sudskih postupaka koji su pokrenuti protiv huligana.

Literatura

1. Adang O., Brown E., *Policing Football in Europe*, Politie academie Apeldoorn, 2008.
2. Adang O., Clifford S., *End of Award Report Crowd dynamics, policing and 'hooliganism' at 'Euro2004' Grant reference: RES-000-23-0617*, http://www.esrc.ac.uk/Image/Crowd_Dynamics_Hooliganism_tcm11-9419.pdf, 11.03.2011.
3. Adang O., Cuvelier C., *Policing Euro 2000 International police co-operation, information management and police deployment*, Police Academy of the Netherlands, Apeldoorn, 2001.
4. *Council decision of 25 April 2002, concerning security in connection with football matches with an international dimension*, Official Journal of the European Union (2002/348/JHA).
5. *Council Resolution concerning an updated handbook with recommendations for international police cooperation and measures to prevent and control violence and disturbances in connection with football matches with an international dimension, in which at least one Member State is involved*, Official Journal of the European Union (2010/C 165/01).
6. *Council Resolution of 4 December 2006 concerning an updated handbook with recommendations for international police cooperation and measures to prevent and control violence and disturbances in connection with football matches with an international dimension, in which at least one Member State is involved*, Official Journal C 322 , 29/12/2006 P. 0001 – 0039.

7. *Evropska konvencije o nasilju i nedoličnom ponašanju gledalaca na sportkim priredbama, posebno na fudbalskim utakmicama*, Službeni list SFRJ-Međunarodni ugovori, br. 9/90, od 01.03.1990. godine.
8. Izveštaj o radu MUP-a Republike Srbije za 2010. godinu.
9. Janković B., *Prevenција nasilja na sportskim priredbama*, Glasnik prava, br. 3/10.
10. Mišel Platini: *Srbiji treba fudbalska policija!*, <http://sportservis.name/wsw/index.php?p=71&ni=22495>, 17.05.2011.
11. Savković M., Đorđević S., *Na putu prevencije nasilja na sportskim priredbama: predlog regionalnog okvira saradnje*, Beogradski centar za bezbednosnu politiku, Beograd, 2010.
12. *Workshop on Dealing with football hooliganism/police tactics at football games*, http://ec.europa.eu/enlargement/taieux/dyn/taieux-events/detail_en.jsp?EventID=44284, 01.04.2011.

Rezime

Uprkos svim ulozenim naporima i sredstvima tokom poslednjih decenija da se on suzbije, čini se da fudbalski huliganizam i dalje, u različitim oblicima i varijacijama, u zavisnosti od države, predstavlja ozbiljan društveni problem. Srbiji, kao državi koja ima veliki problem sa huliganizmom, je maja meseca 2011. godine predsednik UEFA-e Mišel Platini ostavio rok od šest meseci da poboljša situaciju u ovoj oblasti ili će u suprotnom svi fudbalski klubovi i reprezentacija biti isključeni iz svih međunarodnih takmičenja. Tom prilikom ispred Republike Srbije su postavljeni konkretni zahtevi koje država mora da ispuni kako se ne bi dogodio najgori scenario za srpski fudbal. Države i međunarodne organizacije su se poslednjih godina usaglasile da u rešavanju ovog problema moraju više da se koriste preventivne strategije, a jedan njihov segment je i intezivna međunarodna policijska saradnja. Te satndarde je prihvatila i UEFA, a tokom posete maja 2011. godine je saopštila predstavnicima Republike Srbije. Речник - Прикажи детаљни речник U radu se objašnjava zbog čega je međunarodna policijska saradnja na planu borbe protiv huliganizma značajna, koji su njeni oblici i načini na koji se ona ostvaruje. Da bi se ona sprovedla neophodna je razmena blagovremenih i adekvatnih informacija o navijačima, tako da se u radu razmatraju vrste informacija koje se razmenjuju, kao i rokovi njihovog dostavljanja. Preduslov za uspešnu razmenu informacija i efikasnu međunarodnu policijsku saradnju je osnivanje Nacionalnih kancelarija za razmenu informacija o bezbednosti fudbalskih takmičenja (NFIP). U radu je dat prikaz sprovođenja međunarodne policijske saradnje za konkretnu fudbalsku utakmicu, odnosno određeni fudbalski turnir, posebno kroz fazu pripreme za saradnju i fazu neposredne saradnje tokom održavanja navedenog događaja. Autor smatra da je međunarodna policijska saradnja na problemu huliganizma veoma važan faktor u ukupnoj borbi protiv ovog oblika kriminaliteta i da je Republika Srbija morala aktivnije da se priključi ovom procesu, prvenstveno osnivanjem Nacionalne kancelarije za razmenu informacija o bezbednosti fudbalskih takmičenja, jer je problem huliganizma u Srbiji izražen poslednje dve decenije, a ne da čeka na spoljašnje pritiske iz UEFA-e i Evropske unije.